

Hur kan man öka studenters motivation och delaktighet och därmed öka inläringen?

Pedagogiskt docenturarbete

Åsa Keita

DATUM 2016-03-24

Jag har valt att reflektera över hur man kan motivera sina studenter till att lära sig och göra dem mer delaktiga i undervisningen. Det här är en frågeställning som jag tycker är relevant och som jag kom att tänka på efter att ha haft en av mina föreläsningar i början av vårterminen. Jag föreläste då i vävnadslära och studenterna ställde inte mycket frågor och var väldigt tysta rakt igenom. Jag funderade då på vad det finns för verktyg för att öka motivationen till att lära sig och göra dem mer delaktiga. Reflektionen bygger på relevant litteratur och förhoppningsvis framkommer viktiga verktyg som man kan ta med sig in i föreläsningssalen.

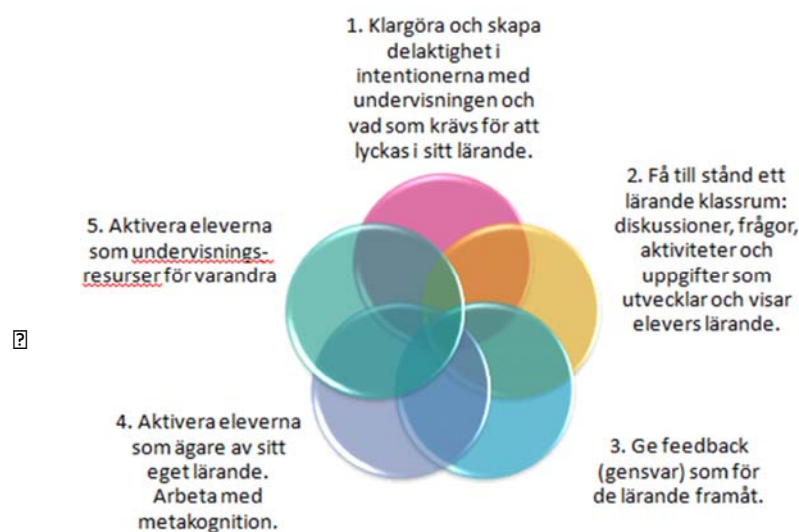
Motivation

En av de mest utmanande uppgifterna i undervisningssituationer är att motivera sina studenter. Men vad är egentligen motivation? Det finns ingen helt självklar definition av ordet, utan det betraktas idag som ett komplext fenomen som refererar till en mängd olika begrepp såsom, drift, behov, intresse, lärande- och prestationsmål, förväntningar, värden och attityder. Man skiljer dessutom på *inre* och *yttre* motivation, där båda behövs för att lära sig nya saker (Schunk 2008).

Inre motivation innebär att studenten engagerar sig på grund av ett egenintresse och en inre glädje som lärandet för med sig. En student som är inre motiverad behöver inga belöningar eller hot om underkänt för att vilja lära sig. Den inre motivationen innebär att man har en inre drivkraft till att vilja lära sig fler saker och att det som tidigare nämnts ska finnas en nyfikenhet, glädje och ett intresse hos studenten. Om studenten har en stark inre motivation så ger det en god självkänsla som driver studenten framåt för att ta sig vidare till olika mål i livet (Boström 2007).

Yttre motivation innebär att studenten engagerar sig på grund av yttre krav eller för att nå ett yttre resultat, såsom ett högt betyg, eller att undvika att bli underkänd. Dock menar vissa att den yttre motivationen bara tillfälligt är positiv för den ger endast motivation vid ett specifikt tillfälle (Ehdin 2010).

Den engelske professorn Dylan Wiliam har under lång tid forskat på vad som utmärker framgångsrikt lärande. Wiliam är mest känd för sina fem nyckelstrategier för bedömning av kunskap för lärande och undervisning (Figur 1).

Figur 1. Fem nyckelstrategier för bedömning av kunskap för lärande och undervisning (Wiliam 2013).

I en av punkterna som handlar om att aktivera elever till att äga sitt eget lärande beskriver Wiliam att i vissa fall, när studenterna inte lär sig något, beskylls de ofta för att ha bristande motivation (Wiliam 2013). En motpol till den uppfattningen menar Wiliam är att det är läraren som ska motivera studenten. Wiliam vill inte riktigt se det som en inre och yttre motivation utan ser hellre på det som en konsekvens av prestationer, och inte som en orsak till det. När någon lyckas bra sporras och motiveras den att prestera bra fortsättningsvis också. Jag kan personligen bara delvis hålla med Wiliam om att det är lärarens ansvar att motivera studenterna och att en bristande motivation skulle bero på enbart läraren. I vissa fall kan det säkert vara så, att läraren är oengagerad och har ett negativt förhållningssätt vilket leder till omotiverade studenter. Om läraren utstrålar att detta är tråkigt och ointressant, varför ska vi då lära oss det? Om en sådan lärare ändrar sitt sätt att vara och att lära ut, så bidrar det säkerligen till en ökad motivation hos studenterna. Men sen finns det ju engagerade lärare som brinner för sitt ämne, men som ändå upplever omotiverade studenter, och där tror jag inte man kan skylla bristen på motivation på läraren, utan det ligger hos studenterna själv.

Verktyg som kan bidra till ökad motivation

Litteraturen säger att studentens intressen bör integreras i undervisningen då detta är en stark drivfjäder i inlärningsprocessen. Detta leder till att om man väcker den inre motivationen, så växer följaktligen glädjen, medverkan och självaktningen. Man åstadkommer helt enkelt bättre resultat om det finns en inre motivation (Ahl 2004). Så frågan är då *hur* kan man som föreläsare öka motivationen hos studenterna så att inläringen blir större?

Först och främst så är det betydelsefullt att studenten känner att lärandet är självvalt och att man behärskar utmaningen och att den ligger på en nivå som är lagom svår för att den inre motivationen ska tillgodoses. Läggs föreläsningen på en för hög nivå så kan detta medföra en ängslan hos eleverna och läggs den på en nivå som är för låg så kan detta medföra att eleverna känner sig omotiverade (Ehdin 2010). Med lärarens hjälp kan studenterna utveckla sina förmågor, ta initiativ och ansvara för sitt eget lärande. Motivation och upplevelse av engagemang är en förutsättning för lärande (Dysthe 1996). I den pedagogiska processen så måste elever få uppleva att det som de lär sig, har de nytta av i sina framtida liv. Detta är även något som Wiliam anser vara avgörande i sammanhanget och han uttrycker det som att elevernas förmåga matchas av nivån på de utmaningar de får (Wiliam 2013). Studenter är mer motiverade att nå mål som är specifika, inom räckhåll, och som erbjuder en viss grad av utmaning. Det finns ett antal åtgärder man kan vidta för att få "motivationsvågskålen" att tippa åt rätt håll enligt William. Till exempel, berätta om lärandemålen för studenterna så att de kan kontrollera sina egna framsteg mot dem, uppmuntra dem med att förmågan växer stegvis och inte är förutbestämd och gör det svårare för studenterna att jämföra sig själva med andra avseende prestationer. Och kanske det viktigaste, att man överför kontrollen av lärandet till studenterna för att stödja deras utveckling som självständiga studerande. Det är ingen tvekan om att elever som stimuleras till att själva råda över sitt eget lärande, enligt Wiliam "äga sitt lärande", presterar mycket bättre. Dessa åtgärder för ökad motivation är kanske inte aktuella vid någon enstaka föreläsning, utan mer när det handlar om hela kurser. Jag håller helt med Wiliam i det han säger, jag tror att det är jätteviktigt för motivationen att studenterna blir mer delaktiga i sitt lärande och känner att de kan utveckla sin inläring.

Psykologen Carol Dweck är välkänd för sin forskning kring ett s.k. utvecklande tankesätt, och hennes forskning har visat att vilket tankesätt studenter har kan ha stor påverkan på deras motivation och därmed deras lärande (Dweck 2015). Dweck menar att studenter presterar bättre när de och deras lärare tror på att intelligens inte är något statiskt utan den kan utvecklas, hör man till denna grupp så har man ett s.k. utvecklande tankesätt. Motsatsen är att man har ett statiskt tankesätt och då ser man intelligensen som något man föds med och som inte kan utvecklas. Det man som lärare kan tänka på för att öka motivationen är att lära studenterna att deras intelligens kan växa, och detta är speciellt värdefullt för studenter som hör till de som har ett statiskt tankesätt.

Ett sätt att öka den yttre motivationen hos studenterna är att det under föreläsningen finns små delmål tillhands som lätt kan överblickas, och genom handledning och stöttning ger läraren redskap till studenten. Det ger ökad motivation för den enskilda studenten så att denne kan känna att den kan hantera sin kunskapsutveckling (Ehdin 2010). Det är därför betydelsefullt för läraren att ta reda på vilka tillvägagångssätt den ska använda sig av för att nå maximal motivation hos studenterna och denna inventering bör göras varje gång då läraren möter en ny grupp eller student (Boström 2007).

Bemötande

Ett positivt förhållningssätt gör att studenterna får tillägna sig kunskap på ett effektivt sätt (Kullberg 2004). Studenterna blir engagerade och motiverade och de får energi till att vilja lära sig. När studenterna möts av en lärare med ett engagerat och positivt förhållningssätt ökar chanserna för studenterna att vilja lära sig och de går vidare i sin kunskapsutveckling (Ehdin 2010). Boström skriver att de studenter som möter en lärare som har ett negativt förhållningssätt och bara ser till kunskapen och inte till den sociala relationen mellan student och lärare, löper stor risk att inte bli motiverade (Boström 2007). Vidare menar Boström att respekten och tilltron mellan studenter och lärare är ibland avgörande för att vissa studenter ska kunna tillägna sig kunskap. För att lära sig måste studenterna ha självkänsla och det är just det som läraren kan bidra med genom sitt positiva förhållningssätt. Lärarens bemötande hänger ihop med vilka värderingar som finns hos den enskilda läraren och dessa är inte alltid läraren medveten om. Deras värderingar avspeglar sig i lärarens sätt att uppträda i möten med studenterna och i detta sammanhang kommer människosynen att spela stor roll för undervisningen. Lärarens uppdrag är att förstå studenterna och bemöta dem på ett positivt sätt så att de kan utveckla sitt lärande. Ehdin skriver också om hur betydelsefullt det är för motivationen att man som lärare bemöter elever på ett aktionsfullt sätt. Motivation ger arbetsglädje och ökar samarbetet mellan individerna (Ehdin 2010). Jag tror att förutom ett positivt bemötande så är det också viktigt att läraren planerar väl för sin undervisning och har variation i den. Klara Bolander Laksov är pedagogisk utvecklare på Karolinska Institutet och hon menar att variation är ett utmärkt sätt att fånga studenters uppmärksamhet och öka motivationen (Laksov 2011). Hon förespråkar liksom William att sätta lärandet i centrum och att i första hand utgå från vad studenterna behöver snarare än vad man vill förmedla. Laksov menar att studenterna är inga blanka blad, utan de har alltid någon bild av ämnet i fråga och som lärare ska man bygga länkar bakåt genom att utgå från denna bild. Man ska bemöta studenterna med öppet sinne och inte ta för givet att de kan mycket eller att de inte kan något alls.

Uppmuntran

Man kan som lärare öka studenters motivation genom att synliggöra var och en av dem (Kullberg 2004). Studenterna får då känslan av att betyda något vilket bidrar till en bättre självbild, vilket ligger till grund för allt lärande. Idén om att det är betydelsefullt att uppmuntra är knappast ny. Författaren och psykologen B.F. Skinner fick stort genomslag i pedagogiska sammanhang på 1950-talet med sina behavioristiska teorier (Skinner 1953). Och sedan dess har teorierna avlöst varandra med exempelvis motivationsforskare Joanna Giota som menar att läraren har en komplex verklighet när det gäller att motivera elever, där flera lärare upplever svårigheter i hur de ska agera (Giota 2006). Är bristande motivation hos studenter en källa till de kunskapsluckor som många gånger tycks finnas hos dem? Lärare lägger ofta ner hårt arbete på att förbereda undervisning och trots det möter de dagligen studenter som inte anstränger för att lära sig. Motivation hos studenter är en avgörande faktor för hur de lyckas och därför är det en av de största utmaningarna. Som lärare vill man lyckas att motivera studenter till att vilja lära inte bara för stunden, utan få dem att lära för livet. Genom uppmuntran kan man som lärare alltså inte bara utveckla studenternas yttre motivation utan också den inre motivationen (Giota 2006). Kernell menar vidare att läraren bör vara medveten om vikten av att entusiasmera och levandegöra undervisning genom att utveckla elevens tankar och skapa relationer, vilket gör att kreativiteten hålls levande (Kernell 2002). Han fortsätter med att betona att utifrån omständigheterna är det viktigt att förstå och möta studenternas behov och att kunna använda deras erfarenheter och förståelse i undervisningen. Dweck poängterar också vikten av beröm och uppmuntran, och hur detta kan förändra tankesättet hos studenterna och därmed gynna motivationen hos dem (Dweck 2015).

Delaktighet

En punkt i Williams nyckelstrategier handlar om att klargöra och skapa delaktighet i intentionerna med undervisningen och vad som krävs för att lyckas i sitt lärande (William 2013). Delaktighet hör delvis ihop med motivation och delaktighet skapas genom inkludering som också ökar motivationen. Inkludering kan enligt William ske på olika sätt. För det första behöver man skapa en relation till studenterna. Detta är ju dock inte alltid applicerbart då man ibland endast träffar studenterna vid några enstaka tillfällen, samt att de kan vara väldigt många i gruppen. För det andra behövs redogörelse över innehåll och upplägg för att studenterna både ska förstå målet (centralt innehåll och kunskapskrav) och vägen dit (undervisningen). Det här kanske är viktigare när man har en hel kurs, där eleverna ges möjlighet att påverka kursens innehåll, och inte vid en enstaka föreläsning, men jag tror ändå att det är viktigt att ha i åtanke som lärare. Det tredje sättet att skapa delaktighet som William tar upp handlar om att ständigt återkomma till mål och framför allt hur man når målen. Genom att dra paralleller skapas förståelse och förståelse är en av nycklarna till delaktighet. Andra nycklar är känslan av tillhörighet, ansvarstagande och transparens.

Några konkreta verktyg för att öka motivation och delaktighet

I Williams bok kan man läsa om flertalet tekniker som kan öka lärandet och studenternas delaktighet i föreläsningssalen. Dock poängterar William att när lärare försöker förändra mer än två eller tre saker i sin undervisning samtidigt är det typiska resultatet att deras undervisning försämras, och de går tillbaka till sitt gamla sätt att undervisa. Enligt William bör man välja en eller två av teknikerna i boken och prova dem i föreläsningssalen. Om de visar sig effektiva ska målet vara att tillämpa dem tills de sitter.

Om de inte är effektiva kan man förändra dem eller pröva en annan teknik. Ingen av teknikerna passar för alla, men Wiliam menar att alla lärare kan hitta något som fungerar för dem. Wiliams mål är att få till stånd ett lärande klassrum med diskussioner, frågor, aktiviteter och uppgifter som utvecklar lärandet. Nedanstående konkreta förslag är exempel från Wiliam på vad man kan göra för att uppnå detta (Wiliam 2013).

- Inled föreläsningen med att inventera kunskap, låt med fördel studenterna diskutera med varandra i mindre grupper innan diskussionen görs i hela gruppen. Detta ökar motivationen och gör att studenterna känner sig mer delaktiga.
- Under föreläsningens gång, ta ett litet uppehåll och låt studenterna sitta i grupper om 3-4 personer för att sammanfatta vad som sagts. Låt dem skriva ned frågor och funderingar och diskutera dessa i grupp.
- Ställ en fråga och vänta i minst fem sekunder. Låt sedan en slumpvis utvald student få svara. Frågorna baseras på det du som föreläsare tidigare gått igenom. När denne har svarat slumpas en ny student ut som ska kommentera svaret. Detta ökar delaktigheten och uppmärksamheten hos studenterna och kräver att de är mer fokuserade.
- Lägg in frågebilder under föreläsningens gång för att hålla fokus hos studenterna, de får då upprepa vad som tidigare sagts, och detta görs antingen genom att frivillig räcker upp handen, eller så kan en slumpvis person väljas ut av dig.

Andra tips på hur man kan aktivera studenterna kommer från Laksov (Laksov 2011), och bland annat säger hon:

- Ge studenterna utrymme att bearbeta den information de får, till exempel genom att diskutera med sin granne emellanåt. Långa föreläsningsspass utan utrymme att processa informationen ökar risken för att det glöms bort.
- Forskning visar att en varierande undervisning gör det lättare för studenterna att hålla uppmärksamheten uppe. Växla mellan powerpoint, rita på tavlan, visa bilder och film.
- Försök att variera ditt sätt att tala och rör dig runt i föreläsningssalen, naturligtvis med måtta, så det inte får motsatt effekt det vill säga att fokus hamnar mer på dig än på det du säger.

Ett annat konkret förslag för ökad delaktighet som framkommit vid litteratursökning är den så kallade Ping Pong funktionen som används på Karolinska institutet för att öka delaktigheten hos studenterna (<http://kib.ki.se/producerar-utbilda/it-i-utbildningen/hur-kan-man-oka-delaktigheten-hos-studenterna>). Ping Pong är ett sätt att uppmuntra studenter att våga ställa frågor och där kan de ställa frågor anonymt till läraren under föreläsningens gång eller vid dess slut. Detta ökar delaktigheten över lag, men speciellt ökar det delaktigheten för blyga studenter. Med Ping Pong funktionen kan läraren via ett statistikverktyg även ställa kontrollfrågor under föreläsningen för att säkerställa att alla hänger med. Frågorna kan svaras direkt i mobilen med hjälp av Ping Pongs applikation. Dessutom kan läraren ytterligare öka delaktigheten med gruppdiskussioner i Ping Pong där läraren kan se vem som har skrivit vad.

En ytterligare viktig sak att tänka på är att man aldrig kan förutspå vad studenterna egentligen kommer att lära sig utifrån vår undervisning. Studenterna lär sig inte

nödvändigtvis det vi lär ut. Utlärning och inläring är två olika saker. Någon som poängterar just detta är Christian Lundahl och i sin bok "Bedömning för lärande" beskriver han hur central bedömning är för god undervisning (Lundahl 2011). Han menar att bedömning är ett av de effektivaste pedagogiska verktygen för att utveckla studenters lärande. En rätt bedömning främjar studenters synlighet, ansvar och delaktighet. Konkreta förslag som ges i boken för att öka delaktighet är liknande de som Wiliam ger, d v s till exempel att kasta ut frågor under föreläsningens gång och låta frivilliga eller ofrivilliga svara, detta för att uppmuntra studenterna att tänka högt och mer aktivt delta i undervisningen.

Sammanfattningsvis kan man säga att det finns ganska enkla sätt att öka motivationen hos studenter och det är genom ett positivt bemötande och med uppmuntran. Motivation hänger delvis ihop med delaktighet, det ena leder till det andra, och det finns mer eller mindre enkla verktyg för att öka delaktigheten. Uttrycket "ett lärande klassrum" tycker jag sammanfattar dessa verktyg bra, och nyckeln är att aktivera studenterna och se till att de måste vara uppmärksamma och hålla fokus, och därigenom görs de delaktiga i undervisningen.

Referenser

Ahl, H. Motivation och vuxnas lärande. En kunskapsöversikt och problematisering. Myndigheten för skolutveckling. Liber, 2013.

Boström, L & Svantesson, I. Så arbetar du med lärstilar - nyckeln till kunskap och individualisering: en praktisk handbok. Brain Books, 2007.

Dweck, C. Mindset: du blir vad du tänker. Natur & Kultur Akademisk, 2015.

Dysthe, O. Det flerstämmiga klassrummet. Studentlitteratur, 1996.

Ehdin, M. Motivationsmyten: få igång din och alla andras motivation både i arbetet och privat. Ekerlids, 2010.

Giota, J. Självbedöma, bedöma eller döma? Om elevers motivation, kompetens och prestationer i skolan. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 11(2), 94-115, 2006.

Kernell, L-Å. Att finna balanser - En bok om undervisningsyrket. Studentlitteratur, 2002.

Kullberg, B. Lust- och undervisningsbaserat lärande - ett teoribygge. Studentlitteratur, 2004.

Laksov K.B. Fånga uppmärksamheten med variation. *Medicinsk Vetenskap*, nr 3 2011.

Lundahl, C. Bedömning för lärande. Nordstedts, 2011.

Schunk, D. H., Pintrich, P. R., & Meece, J. L. Motivation in Education: Theory, Research, and Applications, 3rd ed. Pearson/Merrill Prentice Hall, 2008.

Skinner B.F. Science and human behavior. The Macmillan Company, 1953.

Wiliam, D. Att följa lärande: formativ bedömning i praktiken. Studentlitteratur, 2013.

Internetreferens

(<http://kib.ki.se/producerar-utbilda/it-i-utbildningen/hur-kan-man-oka-delaktigheten-hos-studenterna>)